

СЛОВ'ЯНСЬКА ЕТНОНІМІКА І ЯВИЩЕ ДЕОНІМІЗАЦІЇ

У статті розглядаються вторинні значення етнімічних за походженням слов'янських назв (у порівнянні з інішомовними), характерною рисою яких є деонімізація, а також здійснюється їхня загальна лексико-семантична класифікація.

Ключові слова: етніміми, деонімізація, апелятиви, лексико-семантичні групи.

Етнімічні назви є, як відомо, лексичним розрядом, наявним у словниковому складі будь-якої мови. У семантичному плані вони є зразком відносних характеристик і загалом не мають чітко виражених конотацій. Картина змінюється за умов набуття ними метонімічних значень, які часто не мають безпосереднього стосунку до етнічної або національної належності, тобто відбувається деонімізація таких назв як етнімічних. І якщо історія етнімічності нерідко сприяє кращому розумінню історії відповідного народу, то не менше різної інформації можуть надати відетнімічні апелятиви. Саме тому у вітчизняній лінгвістиці, як зазначив російський дослідник Г. Ф. Ковальов, простежується перехід від дослідження етнімічності у плані діакронії до «розгляду специфіки формування сучасних етнічних систем як в окремих слов'янських мовах, так і на базі широкого зіставлення якомога більшої кількості слов'янських мов і навіть ширше – індоєвропейських» [1: 15].

Слов'янські етнімічні назви демонструють різні типи семантичного розвитку й значеннєвих переходів. Вони є не тільки свідченням різноманітних зв'язків між різними народами, а й важливим етнолінгвістичним джерелом. У теоретичному плані важливою видається загальна етимологічна класифікація (російських) етнімічності О. В. Суперанської, яка передбачає їхній поділ на дві основні групи, а саме на слова давнього походження «із втраченою початковою семантикою: *англичане, чехи, русские*» і «слова з етимологією, що збереглася або якої було набуто вторинно – *лангобарди, шваби, поморяне*» [2: 83]. Ономасти нерідко відносять етніміми «до суміжних явищ між онімами й апелятивами» [3: 113]. Деякі дослідники (як, наприклад, Б. А. Никонов) традиційно відносили етніміми до власних назв, інші виокремлювали їх як особливу групу назв загальних. Їх можна розглядати як особливий випадок полісемії, зумовленої перенесенням або розширенням вихідного значення.

Отже, йдеться про специфічний вид вторинної номінації, а точніше перехід від загальної назви як такої до загальної назви-апелятива. Історія свідчить про те, що іноді «звичайні» етніміми можуть виконувати макроетнімічні функції: «змінюється й зміст назв народів, що даються їм іншими. Так, на Русі до XIX ст. термін *татари* стосувався багатьох східних народів. За часів Петра I *німцями* (тобто, власне, «німими»), і тут ми маємо протилежне за характером явище – метонімічне перенесення ад'єктивної назви на позначення етнічної групи) називали, крім німців, також голландців (згадаймо принагідно англійську назву голландців Dutch, що має спільне походження з самоназвою

німців Deutsch) і данців. У побуті це зберігалось довше. *Татарами* називали свого часу все населення Сибіру і Далекого Сходу, *киргизами* називали казахів і навіть туркменів (насамперед у прикордонних областях Росії, а *циганами* і *греками* називали молдаван [4: 30]. (Такі факти не можна вважати особливістю російської або взагалі слов'янської етнімічної лексики, – історія інших мов теж дає подібні приклади. Ще греки-візантіїці називали «скіфами» навіть тих, хто належав до тюркомовного світу – турків-сельджуків, печенігів, аварів, а також, згодом, і слов'ян.)

У сучасних слов'янських мовах, як і в багатьох інших, спостерігається справді вражаюча картина участі хоронімічних та етнімічних назв у творенні нових слів, до яких слід додати також словосполучення, образні вирази, фразеологізми, які охоплюють усі основні сфери життєдіяльності людини. Ця частина лексичного арсеналу становить не тільки суто мовний інтерес – вона відбиває історію слов'янських та інших народів, зокрема історичні колізії, різні аспекти менталітету, спосіб життя, особливості суспільного, економічного, культурного, побутового характеру.

Слід виокремити ще один характерний лексичний розряд, а саме культурно-історичні етноніми як особливий зразок реапелятивації. Їхнє функціонування пов'язане з найхарактернішими рисами (давніх) етносів. Хрестоматійним прикладом є назви *вандалів*, що стали уособленням варварства і жорстокості. Оскром слід сказати про сучасні етноніми-пейоративи. Так, у слов'янських мовах фіксується чимало характерних випадків на зразок укр. *турок* 'дурень', пор. франц. грес, ісп. *griego* або англ. *Greek* 'грек' у значенні 'шахрай, шулер'. У більшості випадків такі розмовні значення є застарілими. Сфера їхнього вжитку поступово звужується з подальшою демократизацією суспільно-політичних відносин у Європі, економічним, політичним і культурним зближенням різних країн. Такі приклади демонструють наявність оцінного елемента, а прикметники належать до розряду якісних. Але подібні лексеми можуть так само бути загалом нейтральними за семантикою, а прикметники – позначати суто відносні характеристики. Похідні відетнімічного походження можуть зберігати етнімічну складову значення, але семантика зазнає загалом подальшого розвитку.

Варто згадати й про такий специфічний лексичний розряд, як арготизми. Характерними прикладами тут можуть бути рос. *френч* 'француз' (із «професійного» жаргону кримінального світу), або *франго́вий* 'французький', а також слова на зразок *юг* 'югослав'. З'являються і невдовзі зникають під впливом соціально-економічних змін «одноденні» слова на зразок тих, якими користувалися ще не так давно спекулянти та сутенери, а саме (рос.) *тшеки* 'поляки', *бундеса* '(західні) німці' (від нім. *Bundesrepublik* 'Федеративна Республіка (Німеччина)', *алюры* 'італійці' (від поширеного іт. *allora* 'тоді, отже'), *штатники* або *стейтсы* 'американці' (від англ. *States* 'Штати'). Залишаються ж і закріплюються в мовному вжитку головним чином ті апелятивовані етноніми, існування яких виправдовується реальними комунікативними потребами.

Певні лексеми, що збігаються за формою з етнонімами, не є наслідками апелятивації. Ідеться про ті випадки, в яких обидва відповідні слова мають спільний етимон. Класичним прикладом може бути випадок з укр. *каштелян* 'управитель цитаделі, наглядач замку; почесний титул польського сенатора в XV–XVIII ст.; особа, що завідує білизною в готелі, гуртожитку, лікарні', *каштелянка/каштелянка* 'жінка, що завідує білизною'; ці

слова запозичені з польської мови, в якій *kasztelan* походить від лат. *castellanus* ‘належний до укріпленого місця; мешканець фортеці’, пор. ісп. *castellano* ‘кастильський, іспанський / іспанець; іспанська мова’ і ‘володар / комендант замку’. Коли виникають назви на зразок останньої, то нерідко буває так, що в мові країни, з якої походить певне явище (або певна реальія), відповідна назва не містить у собі етнімічних елементів.

Апелятивовані етніміми, пов’язані з господарською діяльністю людини, позначають реальії, що вперше з’явилися у певних країнах і набули значного поширення. Це, насамперед, назви професій і занять. Типовим прикладом є укр. *швейцар*, пор. вже дещо застаріле іт. *svizzero* (етнонім ‘швейцарець’) ‘швейцар’. Відповідні східнослов’янські лексеми є запозиченнями з німецької мови – рос. *швейцар* з’явилося за петровських часів з уведенням європейських порядків, нині ж воно поступово замінюється французькими словами *портъ* або *консьерже*. Назви матеріалів та виробів із них стосуються передусім текстильної галузі. Картата тканина (укр. *шотландка*), з якої шують шотландські кілти, має схожі назви в багатьох мовах, – пор. франц. *écossaise*, ісп. *escocés / escocesa*.

З інших важливих галузей слід назвати будівництво та архітектуру, а також морську справу. Назви цілих періодів в історії європейської архітектури можуть містити, як і назви відповідних стилів, етнімічні означення: пор. укр. *готичний період*, франц. *Gothique* ‘готика’, іт. *periodo gotico* і под.

Чималу групу становлять назви інструментів і знарядь. Практично всі вони є інтернаціоналізмами: пор. укр. *англійський ключ*, ісп. *llave inglesa*, порт. *chave inglesa*, іт. *chiave inglese*. «Національні» аспекти в таких випадках дедалі більше втрачають свою актуальність, оскільки відповідні реальії давно вже стали загальнопоширеними. Це стосується, приміром, *англійської шпильки*, назва якої збереглася хіба що у французькій мові (*épingle anglaise*), але поступово і вона замінюється іншими.

Похідні охоплюють загалом ті самі галузі, проте варто звернути увагу на способи їхнього утворення. Йдеться передусім про суфікси із значенням належності, віднесеності, які практично завжди втрачають своє вихідне значення; досить згадати випадок із назвами ‘шпінгалета’ – укр. *шпінгалет* або рос. *шпингалет* є характерними прикладами запозиченої назви, відетнонімічне походження якої через специфічну видозмінену форму втратило етимологічну прозорість, пор. історію укр. *краватка* та інших подібних назв, що походять, як відомо, від самоназви хорватів.

У сфері економічної лексики етнімічна семантика дедалі більше відходить на другий план, оскільки йдеться про загальновідомі речі, які вже втратили свою національну самобутність. Цю тезу можна поширити й на (науково-)технічну термінологію, пор., скажімо, укр. ‘*голландер* ‘роп’ й іт. *olandese* ‘голландець’), – в українській мові транскрибується німецьке *Holländer* ‘голландець’, у той час як в італійській воно перекладається.

Є також приклади дещо штучного (за місцем відкриття) утворення термінологічних назв на хоронімічній основі – згадаймо назви деяких хімічних елементів періодичної системи на зразок укр. *полоній*, *германій*, *францій*, *галлій* і т. ін. Те саме стосується й військової лексики – пор. укр. *грецький вогонь* ‘запальна суміш, що горіла у воді’, франц. *feu grégeois* або ісп. *fuego griego*. Звернімо увагу на застарілу форму прикметника ‘грецький’ у випадку з французькою назвою, – тут напрошуються порівняння на зразок рос. *грецький (орех)*, в яких архаїзована форма має «ексклюзивну» сферу вжитку.

Ця теза поширюється й на деякі термінологічні назви з галузі культури та мистецтва. Є приклади, стосовні жанрів музики та співу, а також хореографічного. Візьмімо, наприклад, українську назву танцю *полька*. На думку деяких етимологів, це слово чеського походження і взагалі не етнонімічне [див., напр., 5 III: 321; 6 II: 55]. Таке тлумачення спростовується в «Етимологічному словнику української мови», згідно з авторами якого укр. *полька* «запозичено, можливо, через польське посередництво, з чеської мови; ч. *polka* є результатом семантичної видозміни слова, тобто підтверджується зв'язок назви музики і танцю з етнонімом [7: 4, 506; пор. 8: 383]. Натомість абсолютно прозорим з етимологічного погляду є випадок із назвами польського за походженням музичного і хореографічного жанру *полонез*, витоки якого – у польському фольклорі, хоча вихідною назвою стала французька, тобто *polonaise*, запозичена іншими мовами, у тому числі слов'янськими і навіть самою польською, – пор. укр., рос. *полонез*, п. *polonez* (!) і т. д.

Від культурно-мистецької сфери перейдімо до рекреаційної та спортивної. І тут наявність апелюваних етнонімів у різних формах є свідченням міжнародних контактів. Щоправда, «чистих» етнонімів не дуже багато, йдеться переважно про назви, стосовні ігор відносно давнього походження. Переважають сполучення – пор. укр. *американський футбол*, ісп. *fútbol americano*, іт. *football americano* тощо. Дещо складніше з назвами на зразок укр. *летючий голландець*, пор. іт. *olandese volante* ‘летючий голландець’ (вітрильник), – не тільки тому, що тут в основі легенда, а й тому, що вираз було термінологізовано. Дещо парадоксальним є випадок із назвами атракціону *американські гірки*, – в інших мовах, у тому числі в англійській, те саме називається ‘російськими горами’ – пор., наприклад, іт. *montagne russe*, порт. *montanhas russas*, англ. *Russian mountains*. Сама розвага виникла в Америці, отримавши там просто “екзотичну” назву, а на східнослов'янських теренах її назвали згідно з походженням. Усталеними можна вважати термінологічні за змістом словосполучення, що існують давно і впливають на традиційні назви в інших мовах. Так, наприклад, класичний стиль спортивної боротьби у більшості мов називається *греко-римською боротьбою* – пор. ісп. *lucha grecorromana*, франц. *lutte gréco-romaine*, іт. *lotta greco-romana* і т. д.

Словосполучення-медичні терміни відбивають переважно походження позначуваної реальності або місце її першої фіксації. Йдеться передусім про назви хвороб – пор. наприклад, рос. *испанка*, франц. *grippe espagnole* (букв. ‘іспанський грип’), іт. *morbo spagnolo* (букв. ‘іспанська хвороба’) – хвороба, під час пандемії якої у 1918 р. загинули мільйони людей у багатьох країнах, пор. також англ. *Spanish flu* (букв. ‘іспанська застуда’), нім. *spanische Krankeit* ‘іспанська хвороба’ і т. ін.

Значно більшим за обсягом є фактичний матеріал, стосовний побутової сфери. Почімо з одягу. Маємо справу з лексичною групою відносно давнього походження, тому нерідко певні назви можуть уважатися історизмами. Крім того, як відомо, мода не стоїть на місці, тож відповідні назви певною мірою відбивають історію моди, звичаїв і т. ін. Ось чому певні предмети нерідко вже не використовуються, але пам'ять про них іще жива. Це, приміром, *далматика* (від назви римської провінції Далмації), пор. франц. *dalmatique* ‘вовняний одяг; римська туніка; (святкова) туніка римських імператорів Середньовіччя’, іт. *dalmatica* ‘біла туніка, коротка й відкрита з боків, що її носили римляни’, ісп. *dalmática* ‘мантія’; нині ці слова позначають лише довгий дияконський або єпископський одяг для

католицької літургії. Почасти такі назви (одягу або взуття) не набувають постійного статусу в усіх мовах, оскільки мають відносно вузьке значення, крім того, вони можуть замінюватися стандартними загальними назвами. Візьмімо, наприклад, взуття. Зараз уже мало хто пам'ятає модні свого часу (рос.) *румынки* ('низькі жіночі черевики на гудзиках; теплі жіночі черевики'), дедалі рідше згадуються не менш відомі колись *чешки* ('легке взуття для занять фізкультурою'), *ветнамки* ('гумові босоніжки'). Те саме можна сказати, наприклад, про назви двох реалій іспанського походження – *еспаньйолка* ('коротка гостра борідка') та *іспанка* (головний убір часів громадянської війни в Іспанії 1936–1939 рр., атрибут радянської піонерської форми. Цікава деталь – у першому випадку йдеться про запозичення апелятивованого етноніма (< франц. *espagnole*) із вихідним значенням 'іспанка; іспанська', а в другому – про апелятивацію власного етноніма (*іспанка*) на позначення запозиченої реалії.

В окремих випадках відетнонімічні за формою і походженням назви насправді не можуть уважатися апелятивованими, а подібність або ідентичність написання не мають принципового значення. Це стосується, приміром, слів на зразок укр. або рос. *френч* 'куртка військового зразка', де в основі лежить власна назва, а саме прізвище англійського генерала, тобто *French* ('француз').

Зупинімося на іншій лексико-семантичній групі, яка за кількістю зібраного фактичного матеріалу є відносно найчисельнішою. Йдеться про харчування, а точніше гастрономічну й кулінарну лексику. Це теж досить важлива сфера буття, в якій процес міжнаціонального обміну традиційно відбувався і відбувається (особливо за наших часів) досить активно. Але, на відміну від переважної більшості інших назв, значна частина лексем не є усталеною, тобто тут не так багато інтернаціоналізмів, чимала кількість відповідних назв існує переважно в одній мові, а деякі з них можна вважати оказіоналізмами. Варто почати з "гастрономічної" групи. Це, зокрема, назви деяких борошняних виробів, приміром, того, що в нас називалося колись і зараз називається знову *французькою булкою*, пор. ісп. *francesilla*, іт. *francesina*, рум. *franzelă*, зауважимо, що всі форми є демінутивними. До румунської форми наближаються рос. (заст.) *францоля*, *франсоля*, *франзоля* 'французький / німецький хліб', – можна припустити, що одним із каналів надходження реалії був німецький. Свого часу певний сорт (твердого) хліба в дореволюційній Росії мав назву *шведський хліб* – пор. франц. *pain dur suédois* ('твердий шведський хліб') або англ. *Swedish hard bread* ('т. с.'). А от коли йдеться, наприклад, про сир, то перша асоціація, що виникає, мабуть "голландська", оскільки в нас твердий сир, на відміну від бринзи або м'якого домашнього сиру, й досі нерідко називається *голландським*, що йде від петровських часів, коли саме з Голландії було завезено перші зразки ще невідомого тоді продукту. Разом із тим *голландський* – лише один із багатьох сортів сиру, що виробляється в різних країнах світу, – пор. ісп. *queso holandés* 'голландський сир', франц. *hollande*, іт. *olandese*, нім. *Holländer*, англ. *Dutch cheese* або п. *ser holenderski*. Завдяки арабам європейці познайомилися свого часу з екзотичною гречкою і гречаною крупною – пор., наприклад, франц. *sarrasin* (власне 'сарацин(ський), араб(ський)', іт. *grano saraceno* (букв. 'сарацинське зерно'), східнослов'янські ж назви – укр. і рос. *гречка*, рос. *греч(их)* а – вказують на інше джерело появи тієї ж реалії. У цьому плані варто згадати й про *волосякий горіх* (рос. *грецкий орех* із усталеною в цьому випадку застарілою етнонімічною

формою, що збереглася в українській мові) або, приміром, п. *groch wloski* (букв. ‘італійський горох’) – укр. *турецький горох* і т. д.

Тотожні назви в різних мовах можуть позначати, завдяки історичним традиціям, дещо різні речі. Якщо, наприклад, рум. *ceai englezesc* (букв. ‘англійський чай’) – це ‘чорний чай (на відміну від зеленого і т. д.)’, то, скажімо, рос. *английский чай* іще не так давно означало ‘чай із молоком’ (водночас англ. *Russian tee*, тобто ‘російський чай’, – це ‘чай із лимоном’). Порівняно рідко зустрічаються самоназви реалій певного національного походження на зразок укр. *кава по-турецькому*, що йде від тур. *türk kahvesi* (‘турецька кава’); саме вони зазвичай набувають значного поширення – пор. франц. *café à la turque*, іт. *caffè alla turca* ‘кава по-турецькому’, порт. *café turco*, рум. *cafea turcească* букв. ‘турецька кава’ (водночас в Іспанії приготована в такий спосіб кава називається ‘арабською’ – *café arábigo*, а в Греції – переважно ‘грецькою’ – *ελληνικός καφές*). Не менше показових речей можна виявити, зіставляючи назви страв. Це досить мобільний лексичний розряд, в якому не так багато міжмовних ізоглос, об’єднаних спільною семантикою, чимало «національного», що поки що не стало «інтернаціональним», а також назв «одного дня». Разом із тим належить зазначити наявність низки назв-констант, спільних для багатьох мов. Це ті назви, що пройшли випробування часом, хоча основна причина такого явища є суто екстралінгвальною – це незмінна популярність відповідних страв. Згадаймо, наприклад, ‘*російський салат*’: ісп. *ensaladilla rusa*, франц. *salade russe*, іт. *insalata russa*, що позначають салат, відомий у нас під французькою назвою *олив’є*, оскільки автором рецепту був, як відомо, кухар-француз Люсьєн Олів’є, що жив у Росії; винахід кулінара швидко став відомим на його батьківщині та в інших країнах, отримавши назву за місцем походження. Схожа історія сталася з відомим салатом грецького походження, що робиться з овочів і сиру «фета». У Греції він називається *χωριάτικη σαλάτα*, тобто ‘селянським салатом’, нині його знають в усьому світі як ‘*грецький салат*’ – пор. іт. *insalata greca*, англ. *Greek salad*, рос. *греческий салат* і т. д.

Ще в дожовтневі часи в Росії добре знаною була страва під назвою *маседуан* (< франц. *macédoine* < *Macédoine* ‘Македонія’), а саме салат із варених або свіжих овочів і/або фруктів. Разом із тим франц. *macédoine de légumes* ‘овочевий маседуан’ колись називався в Росії ‘італійським салатом’ (пор. нім. *Italienisches Salat* ‘т. с.’); у сучасній італійській мові слово *macedonia* означає ‘фруктовий салат’, іноді вживається повна назва – *macedonia di frutta* ‘фруктовий маседуан’. (Тут уже має місце оригінальне переосмислення назви історичної області, традиційно населеної різними народами.) Укр. і рос. *провансаль* (< франц. *provençale* ‘провансальський’) мають дещо застаріле значення ‘соус із жовтків, олії і прянощів’, мається на увазі маслинова олія, яка свого часу називалася в нас *прованською*, саме таку назву має перший сорт майонезу, що з’явився в нашій країні у другій половині минулого століття. Такі назви (за умов поширення страви) можуть замінюватися, до того ж не тільки запозиченими словами, а й питомими; наприклад, у кулінарному рецепті (російською мовою) зразка 1739 р. відома всім солянка має назву *французская супа*. Популярна нині картопля «*фрі*» (від франц. *pommes frites* ‘смажена картопля’), що має у французькій мові специфічні назви *pommes alouettes* (букв. ‘картопля-сірники’) або *pommes paille* (‘картопля-соломка’), спочатку називалася в різних мовах просто ‘французькою (смаженою) картоплею’ –

пор. рос. *французский картофель* або англ. *French fried potatoes* (сучасна назва – *French fries* букв. ‘французькі печеники’). Інтернаціоналізація кулінарної сфери спричинює часткове зникнення етнімічних назв – те, що в нас досі називається *шведським столом*, в інших країнах позначається назвами на зразок франц. *buffet* (‘буфет’), запозиченого іншими мовами.

Принципово інша річ – назви рослин. Тут уже йдеться про назви, що давно зафіксовані в різних мовах і пройшли етап консолідації. Деякі з них спираються на «народну» основу і не мають офіційного статусу, але їхнє значення полягає в тому, що вони нерідко відбивають походження рослини. Найпростіше все виглядає тоді, коли різномовні назви є ідентичними з семантичного (у цьому разі етнімічного) погляду, принаймні у кількох мовах. Таких назв не так багато, характерним прикладом може бути укр. *болгарський (солодкий) перець*. Трапляються випадки, що свідчать про різне «національне» походження назв однієї рослини в різних мовах.

Що ж до назв зоологічних, то не варто вдаватися до порівняння з науковими латинськими, які є в певному сенсі штучними утвореннями. Тож назвімо лише окремі характерні назви, відносна більшість яких позначає окремі породи тварин, вперше розведені (або зареєстровані) в певних країнах. Франц. *spaniel* ‘спаніель’, запозичене іншими мовами (хоча порода походить з Іспанії) іде ще від ст.-франц. *espagnol* (‘іспанець’). Загалом, як показує зібраний матеріал, переважають назви свійських та інших приручених людиною тварин.

Існує також значна кількість словосполучень, які містять елементи особливої образності, як у випадках на зразок *російської рулетки*. Маємо на увазі не тільки й не стільки первинне значення відповідних назв, що вже є переносним і типово образним, а подальші, ще більшою мірою абстраговані, значення, приміром, англ. *Russian roulette* або ісп. *ruleta rusa* (‘російська рулетка’) як ‘ризикована операція’.

Отже, наголосимо на тому, що етнімічні назви не є винятком у плані апелятивності або ж деонімізації. Це явище, як наочно демонструє матеріал, має давнє походження і охоплює найрізноманітніші лексико-семантичні групи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Ковалев Г. Ф. Етнонимия славянских языков. – Воронеж : Изд-во Ворон. ун-та, 1991. – 176 с.
2. Суперанская А. В. Групповые обозначения людей в лексической системе языка // Имя нарицательное и имя собственное. – М. : Наука, 1978. – С. 59–83.
3. Ковалев Г. Ф. О словаре этнических названий народов России // Славянское языкознание. Материалы конференции (Москва, июнь 2002 г.). – М. : РАН, 2002. – С. 113–120.
4. Чеснов Я. В. Название народа – откуда оно? // Этнографы рассказывают. – М. : Наука, 1978. – С. 14–31.
5. Фасмер М. Этимологический словарь русского языка. – М. : Прогресс, 1964–1973. – Т. I–IV.
6. Черных П. Я. Историко-этимологический словарь русского языка. – М. : Рус. яз., 1993. – Т. I–II.
7. Етимологічний словник української мови. – К. : Наук. думка, 1982–2012. – Т. 1–6.

8. *Machek V.* Etymologický slovník jazyka českého a slovenského. – Praha : Nakl-vi Českosl. Akad. Věd, 1957. – 627 s.

Стаття надійшла до редакції 16.07.13

В. Пономаренко, д. філол. наук,
Институт языкознания им. А. А. Потебни НАН Украины, Киев

СЛАВЯНСКАЯ ЭТНОНИМИКА И ЯВЛЕНИЕ ДЕОНИМИЗАЦИИ

В статье рассматриваются вторичные значения этнонимических по происхождению славянских названий в сравнении с иноязычными, характерной чертой которых является деонимизация, а также осуществляется их общая лексико-семантическая классификация.

Ключевые слова: этнонимы, деонимизация, апеллятивы, лексико-семантические группы.

V. Ponomarenko, PhD. Philology
O. O. Potebnya Institute of Linguistics,
National academy of sciences of Ukraine

SLAVONIC ETHNONYMIC NAMES AND PHENOMENON OF DEONYMIZATION

The article deals with secondary meanings of Slavonic names of ethnonimic origin in comparison with those of other languages, which characteristic feature is deonymization, moreover, their lexical-semantic breakdown is made up.

Key words: ethnonyms, deonymization, appellatives, lexico-semantic groups.

УДК 811.112.2: 81'373.612.

П. Воробець, аспірант
Прикарпатський нац. у-т ім. В. Стефаника, Івано-Франківськ

ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНА ГРУПА ОЛЬФАКТИВНИХ ПРИКМЕТНИКІВ СУЧАСНОЇ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ

Стаття присвячена розгляду вербалізації концепту ЗАПАХ у сучасній німецькій мові. Проводиться інвентаризація лексико-семантичної групи ольфактивних прикметників. Досліджується їх функціонування в публіцистичному дискурсі.

Ключові слова: перцепція, ольфактивний, лексико-семантична група, компонентний аналіз, архісема.